

KISIKKASZTOTT AMERIKÁBA

1901

Mindenki hallotta már Amerikát, az ígéret földjét emlegetni. Amerika a múlt század első évtizedeiben számított annak: az ősi, ósdi Európa nem tudott kenyeret adni a tömegeknek, milliószámra vándoroltak az emberek az újvilágba, keresték az új lehetőségeket. Magyarország százezerszámmal üzte el fiait, ez az időszak, amelyre József Attila sorai vonatkoznak a kitántorgott másfél millió emberről. Az 1901-től 1910-ig terjedő évtizedben Magyarországról 1,049,003 ember vándorolt ki Amerikába. Zömükben nincstelenek, föld nélküli munkások, akik azért keltek utra, hogy a két kezükkel kenyeret keressenek valahol. Amerika azonban nemcsak nekik nyújtott lehetőségeket. Nagy, sőt igazán nagy lehetőségeket nyújtott a sikkasztóknak és a szélhámosoknak is, hogy itt, sokezer mérföldnyire a szülőhazától, bűncselekményük színhelyétől, eltűnhessenek, s belevegyülhessenek a bevándoroltak tömegébe.

Ebben az időben igazán veszedelmes bűnözők, tettük sikeres végrehajtása után rendszerint az újvilágot ajándékozták meg személyükkel. Volt, aki kisebb, volt aki nagyobb sikerrel. Falkai László postást, aki 1901 nyarán 40 ezer koronával lépett meg, valahol New York környékén utolérte a körözés. Kecskeméthy Győző városközi gyakornokot, aki ennek tizenötszörösét, kezen 600 ezer koronát sikkasztott, soha nem csípték el. Pedig minden bizonnyal ő is Amerikába szökött.

Érzékenyen sujtja a fővárost

1091

A "Magyarország" 1901. november 16-án így kezdte tudósítását:

"Az amugyis zilált pénzügyi viszonyok közt vergődő fővárost sulyos anyagi veszteség érte tegnap. Egyik tisztviselője, akinek a IV. kerületi adóhivatalból mintegy 600,000 koronát kellett átszállítania a főpénztárba, a pénzt elsikkasztotta és megszökött. A fővárosi hatóság ezuttal is bürokrata uton járt el, amennyiben jó későn értesítette az esetről a rendőrséget, amely azonnal mozgósította egész személyzetét. Kecskeméthy Győzöt, a sikkasztó tisztviselőt 116 detektív és közrendőr nyomozza, akik eddig 145 távirati jelentést küldtek, de a nyomozás sikeréről egyik sem adhat számot. A rendőrség megküldötte az összes vidéki hatóságoknak a sikkasztó személyleírását, valamint 600 példányban az arcképét is szétküldötte mindenfelé az országba."

A lap kijelentette, hogy a nagy sikkasztás nem egyszerűen bűnügy, hanem olyan esemény, amely megzavarja a város életét is:

"A nagy sikkasztás érzékenyen sujtja a főváros háztartását. A jövő évi költségvetésre nagy deficitet irányoztak elő, s csak nagy nehezen lehtett a tanácsnak olyan minimumra redukálni, mely összeget az évi gazdálkodás alatt reméltek eltüntetni. Ez a jóakarát most dugába dől, ha nem kerítik kézre a sikkasztó díjnokot, mert a sikkasztás következtében nemcsak a teoretikus háromszáz koronás deficitnek, hanem az elsikkasztott összegnek a pótlásáról is kell gondoskodni. A pénzügyi és gazdasági bizottság épp ma délután kezdi meg a jövő évi költségvetés tárgyalását, amelynek elő-

re megállapított menetét alaposan meg fogja zavarni Kecskeméthy Győző kalkulusa”.

Nos, Kecskeméthy nemcsak a fővárosi költségvetést, hanem az Egyetemi Nemzeti Pártot, az alakulóban levő Kurucz Brigád szervezését, valamint a rendőrség tekintélyét is tönkretette. Pedig a 23 éves fiatalember tulajdonképpen rendkívül egyszerű trükkal élt.

Pártelnök is volt

Kecskeméthy tettét az tette lehetővé, hogy megbíztak benne. Hogyne tették volna, amikor a fiatalember előkelő családból származott, s három bátyja már régebben kifogástalanul dolgozott a főváros tisztviselői karában. Nem sokkal az érettségi után — huszéves korában — családi összeköttetései révén a főváros szolgálatába fogadták.

Előbb főpénztárnok lett, aztán a VII. ke-

rületi, majd a IV. kerületi előljáróságra osztották be. Egyébként az akkori idők szokásai szerint párhuzamosan végezte egyetemi tanulmányait, „mezei jogász” volt, ahogyan akkoriban nevezték.

Kecskeméthy fontos szerepet játszott az egyetemi hallgatók politikai életében is. — Egy tucatnyi párbajban szerzett tekintélyt magának, s őt választották a reakciós Egyetemi Nemzeti Párt elnökévé. 1901 nyarán Németországban járt, s nagyon megtetszettek neki az ottani Brunderschaftok, s néhány társával együtt azon iparkodott, hogy szervezzenek Magyarországon is hasonló, Kurucz Brigád néven.

Az csak természetes, hogy miután sikasztott, sorra jelentek meg a nyilatkozatok, amelyben úgy az Egyetemi Nemzeti Párt, mint a Kurucz Brigád vezetősége

tudtul adta: semmi közük nincs és nem is volt Kecskeméthyhez. A Kurucz Brigád nyilatkozatát többek között aláírta Magasházy László is. Ez a fiatalember később Szegeden, Horthy Miklós közvetlen környezetében tünt fel, majd Horthy kormányzóvá választása után ő lett első szárnysegéde . . .

Kecskeméthy Győző azonban lemondott a reá váró politikai karrierről, s inkább megkockáztatta, hogy egycsapásra meggazdagodjon. Bátran és merészen cselekedett, teljes sikerrel. A IV. kerületi előjáróságra, az ottani adópénztárba (akkor a Belváros volt a IV. kerület) fizették be a legnagyobb vállalatok, az ugynevezett nyilvános számadásra kötelezett vállalatok adójukat. Az adófizetésekre negyedévenként került sor.

1901. november 14-én éppen lejárt az adónegyed. Hatalmas összeg gyűlt össze. Kecskeméthy, az adóhivatal gyakornoka, aki egyébként a telek- és a kereseti adó naplóját is vezette, kapta azt a megbízást, hogy Győry Gyula altiszttel együtt vigye a pénzt egy börtáskában a Városházára.

Szimély Ede pénztáros, Leipold Lajos felügyelete alatt annak rendje s módja szerint betette a pénzt a szállításra szolgáló táskába azt a 777 ezer koronát, amelyet be kellett küldenie a Városházára.

“Várjon itt...”

“A pénzt: 298 db ezer forintost, 690 db 100 forintost, 2090 db 10 forintost és 850 db tizkoronást, a többi 5, 2 és egykoronásokban a pénztáros Kecskeméthy és Győry jelenlétében helyezte el jegyzék mellett egy arra szolgáló börtáskába; jelenlétükben a táskát lezárta, a kulcsot Kecskeméthynek, a zárt táskát pedig Győrynek adta át, akik

ketten együtt távoztak. A szolga a táskát a vállára kapta. A táska azonban oly súlyos volt a több ezer koronát kitevő ezüst pénztől, hogy azt alig birta volna Győry a központi Városházig gyalog elvinni. Ezért egyfogatu bérkocsit fogadtak az adópénztáros beleegyezésével. A kocsi, amelynek számát eddig sem tudta kinyomozni a rendőrség, az előljáróság kapuja előtt a Magyar utca 23. számú háznál állott meg.

A gyakornak és a szolga beültek, de alig indult el az egyfogatu, Kecskeméthy azt parancsolta a kocsisnak, hogy ugyanabban az utcában, a 2-es számú háznál álljon meg.

Mig a kapuhoz értek, a gyakornok kioktatta a szolgát, hogy vigyen fel egy levelet D. orvosnak és csakis a saját kezébe adja át. Választ is hozzon rá: Igen vagy nem!

Mikor a kocsi megállott, a gyakornok valósággal kituszkolta a szolgát.

Amig a szolga fönn járt, a gyakornok vagy négy-öt percig egyedül volt a kocsiban, s mint később kiderült, ezalatt kinyitotta kulcsával a táskát és kivett belőle 293 darab ezrest és 200 darab tizkoronást; összesen 588 ezer koronát, vagyis több mint félmilliót sikkasztott el. Az ezüst pénz és a többi bankjegy a táskában maradt. Együtt továbbhajtottak a központi városháza Városház utcai főbejárata elé, amely szemközt fekszik a főpostával. A kocsi megállt. A gyalogjáró felé a kocsiban ülő Kecskeméthy kiugrott e szavakkal:

— Várjon, levelet kell feladnom a postán! — s ezzel a Zsibárus utca felé szaladt. Mire a szolga a nehéz táskával kicihelődött, Kecskeméthyt már nem látta. Vagy három percnyi várakozás után a szolga a súlyos táskával nem győzte már várni Kecskeméthyt s a súlyos táskával felment a II. emeletre a 20. szám alatti főpénztárba, ahol a táskát az asztalra tette. Ugyanakkor ott az adópénzekkel voltak az I., II., III., V. kerületek részéről a pénzszállítással megbízott emberek, Hoffmann Sándor főpénztárosnak azonnal feltűnt Kecskeméthy elmaradása és türelmetlenkedve szolgát küldött utána a főpostára, de ez nem akadt rá. Időközben a főpénztáros tanuk előtt másodkulcsával felnyitotta a táskát és konstátálta, hogy annak tartalmából 293 darab ezerforintos és 200 darab 10 koronás hiányzik. E fölfedezés borzasztó megdöbbenést keltett a jelenlévők között.”

Sovány, sápadt, szeme karikás

A “borzasztó megdöbbenés,” vagy a korabeli köztisztviselők minden szokatlan eseményre lassan reagáló gondolkozása, hogy a főpénztáros nem értesítette azonnal a rendőrséget, hanem előbb bekopogtatott a feljebbvalójához, az tovább jelentette az ügyet még a városházán, egészen addig, míg a dolog el nem jutott a főpolgármesterrig. A főpolgármester sem a rendőrséget értesítette először, hanem magához kérette a város főügyészét, főszámvevőjét és az

illetékes előjárókat. Még elküldtek Szimely IV. kerületi pénztáros lakására is, s amikor már valamennyi ur határozottan állította, hogy itt sikkasztás történt, csak akkor értesítették a rendőrséget. Értékes egy és fél órát veszítetek el. Egérutat adtak Kecskeméthynek, s ezt soha többé nem sikerült behozni.

Tulajdonképpen egyszerűbb nyomozás el sem képzelhető rendőr számára, mint az, hogy a tettes személye már az első percben ismert, pontos személyleírás, sőt fénykép áll róla rendelkezésre. A kibocsátott körözőlevél nagyon pontosan leírta a több mint félmillió korona sikkasztóját. Mintegy 170 centiméter magas, igen sovány, sápadt, kerek arcú, beesett szürkés-kék szemű, szemei körül karikák vannak. Haja szőke, szemöldöke gyér, szempillái szőkék, ritkák, szemhéjai vörösek, álla hegyes, bajusza kicsi, veresszőke, szakála beretvált, homloka, orra, szája rendes, fogai épek, fején hátul haj által takart sebhely van. Balkeze kisujján fonott aranygyűrűt, kis láncfüggelékkal szokott viselni. Beteges kinézése van. Csak magyarul beszél, veszprémi kiejtéssel. Szökésekor sötét-kék télikabátot, fekete bársonygallérral, szürkés kockázott ruhát, kemény kalapot viselt. Annak részére, aki Kecskeméthyt a pénzzel együtt elfogja, 4000 korona díj van kitűzve."

Panaszt tesz a fiákeres

Később 20 ezer forint pénzjutalmat helyeztek kilátásba a nyomravezetőnek, de hát ha egyszer valakit 4000 koronáért nem találnek meg, nem találják meg 20 ezerért sem. S Kecskeméthyt nem fogták el, pedig nem szükölködtek nyomokban. Az elsőt mindjárt négy óra tájban egy Erdélyi János nevű fiákeres szolgáltatta, akinek fogalma sem volt róla, hogy milyen nagy segítséget ad a rendőrségnek, saját érdekében ment panaszra a hatóságokhoz. Elmondotta, hogy egy fiatal ur az ő 458. számú kocsiján a Hungária Szállótól a Keleti pályaudvarig fuvaroztatta magát vele, s fizetés nélkül megszökött. A kocsiból azzal szállt ki, hogy csak nagy pénze van, majd a restiben felváltja, aztán visszatér a fiákereshez a járandósággal. Erdélyi várt egy darabig, aztán pedig végigjárta a berlini gyors valamennyi kocsiját is, mert közben az utas azt mondta, hogy a berlini gyorshoz iparkodik. Körülbelül abban az időben indult a Keletiből a fiumei gyors is, ezt már a kárvallott fiákeres nem tudta végignézni. Viszont, amikor a rendőrségen megmutatták neki Kecskeméthy Győző képét, a leghatározottabban kijelentette, hogy aki őt becsapta, az van a fotografián.

Egymás után érkeztek a jelentések a rendőrséghez. A dombóvári állomásfőnök a lapjelentések szerint, a fiumei gyorson

felismerte Kecskeméthy, de mert az nem volt hajlandó a vonatról leszállni, s rendőr nem volt a közelben, kénytelen volt utjára engedni. A gyékényesi határállomásról látni vélték a sikkasztót, amit átszállt a bécsi gyorsra. A detektívek nemcsak vidéken folytatták a kutatást, hanem éltek a gyanuperral, hogy mégsem hagyta el a fővárost, s ezért állandóan razziáztak Budapesten.

A nyomozás második napján a rendőrség sajtóirodája ezt a jelentést adta ki:

“A Kecskeméthy Győző lakásán tartott házkutatásnál megkerült vasuti igazolványa, amelyen a fénykép téntával áttörölve, az arc részben kidörzsölve volt. Leckekönyve is előkerült, amelyből a fénykép hiányzott. E hónap 12-én este 7 óra felé elment Csollán Károly joghallgató ismerőse lakására, s Csollánt kérte, hogy leckekönyvét kedvezményes áru operai jegyek vételére — amit nővérenek akar adni — kölcsönözzé neki. A leckekönyv nem volt Csollán lakásán, hanem az ügyvédi irodában, ahol dolgozik, elzárva. Erről Kecskeméthy értesülvén, kérte Csollánt, hogy ugyanazon célból hozza el leckekönyvét másnap, 13-án délután fél kettőig hivatalába, a IV. kerületi előjáróságához, noha 13-án az Operában előadás nem volt. Ezt Csollán meg is tette s némi szóváltás után Csollán a leckekönyv átadása után távozott azzal, hogy a leckekönyvért majd el fog menni Kecskeméthy hivatalába, Csollán azóta Kecskeméthyt nem látta.

Tegnap reggel nyolc óra tájban Csollán levelet kapott Kecskeméthytől, melyben neki tiz darab 10 koronás bankjegyet küldött. A levél tegnapi keltezésű, budapesti IV. számú bélyegzővel van ellátva. Délben pedig Horváth Aladár, az Egyetemi Kör elnöke kapott Kecskeméthytől egy levelet, melyben hét darab 10 koronás papírpénz volt. Ez a levél is a IV. számú postahivatal bélyegzőjével lett tegnap este 6 órakor ellátva.

A IV. számú postahivatal a főposta.

Csollán átadta Arányi rendőrtanácsosnak azt a levelet, amelyet a sikkasztó neki 13-i kelettel, szóval a sikkasztást megelőző napon irt.

A rövid levél tartalma ez:

Adósságom fejében küldök magának 500 forintot. Használja fel okosan. Üdvözlí:

Győző.

“Kezem reszket” ...

Horváth Ádám, az Egyetemi Kar elnöke ugyancsak pénzzel bélelt levelet kapott, melyet minden bizonnyal a sikkasztás után irt Kecskeméthy:

“Kedves Aladár! A helyzet megváltozott. Küzdöttem, reméltem, hogy sikerül győztesen diadalra vinnem a fennen lobogtatott büszke zászlót . . . de . . . megkezdett művem be nem fejezhetem.

Oly tettet követtem el, melyet jóvá nem lehet tennem. — Nem tudom, mi vitt rá... de oly démoni hatalom ragadt az utóbbi időben kinzó vasmarokkal szívembe, melytől szabadulni nem tudtam. — Már megtörtént... Kezem reszket... szeretném visszaszaszítani... de nem lehet... Istenem... elvesztem.

Mellékelve küldök 30 forintot újabb keletű tartozásaim kiegyenlítésére.

Kijelentem, hisz tudod magad is, hogy soha egy krajcárt sem fordítottam közpénzből a magam hasznára. — Feledj el édes Aladárom — én elvesztem ugyanis az életre nézve... Üdvözl Keckskeméthy..."

A levelekből le kellett vonni azt a következtetést, hogy a sikkasztás után Keckskeméthy meglehetősen ideges volt — s ez érthető —, másrészt, hogy — s ez már furcsább — sajátos erkölcsi érzékkel rendelkezett: a kisebb összegeket megküldte a nagy sikkasztásból, nehogy egykori barátai megvessek őt. Ami pedig azt az érzését illeti, hogy elveszett egy életre, ez valónak bizonyult. Legalábbis az őt üldöző detektívek nem találták meg soha. Pedig hát sürün utazgattak külföldre is a Keckskeméthy után nyomozó budapesti detektívek. A triezsi Il Piccolo című lap például ezt írta:

"Keckskeméthy Győző a múlt pénteken reggel Miramáre állomáson leszállott a Prágerhof felől érkező gyorsvonatról. Az állomásról kocsin érkezett a kastélyba és alaposan megtekintette néhai Miksa császár palotáját. A kastély mellett, a tenger-

parton épült grignanói Bellevue vendéglőben megebédelt, azután egyfogatu bérkocsin Triesztbe hajtattott. Az ottani Specchi féle kávéházban elolvasta a magyar lapokat, s nemsokára megint kocsira ült, visszahajtattott a maramarei állomásra, ahonnan Mestre felé Olaszországba utazott. — Mestrétől Velencébe és Milánóba ágazik el a vonal, s így nem lehet tudni, merre menekült Kecskeméthy. A trieszti rendőrség mindezt csak néhány nappal később tudta meg, amikor már késő volt.

Szökés a tengeren át . . .

Ebben az időben már Bérczy Béla rendőrkapitány nyomozott az ügyben, amelyet Arányi Taksony rendőrtanácsos kezdett el. A rendőrségnek kellemetlen volt a kudarc, hiszen a lapokból kiderült, hogy ha gyorsabbak lennének a főkapitányság emberei, nem lenne nehéz elfogni Kecskeméthyt. — Amikor ugyanis Bérczyék Olaszországba

értek, Kecskeméthy már továbbállt Itáliából, ahol egyébként a Szent Márk téren látták egy csinos nővel galambokat etetni. Nizzába, ahol az ottani játékkaszinóban ismét bebizonyosodott, hogy ebül szerzett jószág ebül vész el. Kecskeméthy jónéhány ezrest vesztett, de az is igaz, hogy maradhatott neki még bőségesen a főváros pénzéből. A rendőrség — ez is régi fogás — kommunikét adott ki, amelyben sikertelenségét a szükséges titoktartás mögé próbálta rejtetni:

"A lapok egy része Kecskeméthy bűnygének kapcsán a rendőri nyomozás irányáról folyton uj és uj — a valóságnak egyáltalán meg nem felelő híreket közöl, melyre nézve a rendőrség kijelenti, hogy e tárgyban napok óta semmiféle hírt ki nem adott, és bár a rendőrség kellően tudja méltányolni a napilajok útján fölkelte belföldi érdeklődés előnyeit, mégis a nyomozás érdeke ez idő szerint az újabb tudósítások kiadását meg nem engedi. A lapok azon híre is, mintha Arányi Taksony rendőrtanácsostól a nyomozás elvételétet volna, egyáltalán nem felel meg a valóságnak. A tény az, hogy az ügy fontosságára való tekintettel, egyre több rendőrtisztviselő foglalkozik azzal."

Lehet, hogy Arányi Taksoly nyomozott tovább, de az biztos, hogy Bérczy folytatta a fogócskát, amely Korzika szigetén ért véget. Az utolsó értesülés szerint ugyanis, Kecskeméthy Győző november 27-én a Dél-Amerika felé induló Hollandia nevű hajó fedélzetére szállt. Bérczy egy vitorlást kerített, hogy ezzel beérje Korzikán, ahol a hajónak ki kellett kötnie, a sikkasztót. Bérczynek ez a terve sem sikerült, s Korzikáról már nem ment tovább Brazília felé. — Előbb táviratozott Budapestre, Halmos polgármesternek, s ebben megkérdezte: a főváros fedezi-e az üldözés minden bizonnal nem kis költségeit. A főváros nemet mondott, nem szánt még néhány ezer koronát rá az ügyre. A közgyűlés pedig — mi mást tehetett volna — jóváhagyólag tudomásul vette Halmos polgármester jelentését a sikkasztás után foganatosított fegyelmikről és intézkedésekről.